

РЕШЕНИЕ

№ 240

гр. Пазарджик, 09.03.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

РАЙОНЕН СЪД – ПАЗАРДЖИК, XII ГРАЖДАНСКИ СЪСТАВ, в
публично заседание на десети февруари през две хиляди двадесет и трета
година в следния състав:

Председател: Христо Г.

при участието на секретаря МАРИЯ Й. ЧАМОВА
като разгледа докладваното от Христо Г. Гражданско дело №
20225220103305 по описа за 2022 година

Подадена е искова молба от В. Д. С., ЕГН-***** от гр.
Пазарджик, ул., чрез адв. П., срещу В. З. Я., ЕГН-
***** от с., общ. Септември, ул., с правно
основание чл.534,ал.1 от ТЗ и цена на иска 4000.00лв.

Подаденият иск е с правно основание чл. 534, ал. 1 от ТЗ.

Сочи се, че на 29.08.2019 г., в гр. Пазарджик, ул.,
ответникът обезпечил едно негово парично задължение по предоставен
паричен заем в размер на 4000 лева, като му издал запис на заповед, с който
поел неотменимо и безусловно задължение при предявяване на записа на
заповед да му заплати сумата 4000 лева в място на плащане: гр. Пазарджик,
ул.

Твърди се, че в едногодишния срок по чл. 487, ал. 1 от ТЗ от издаването
на записа на заповед не успял да го предяви за плащане, като по този начин
загубил правата си по него. Съответно издателят-ответник се обогатил със
сумата 4000 лева, дължима съгласно издадения от него запис на заповед.
Твърди се, че макар и да притежава в оригинал издадения на 29.08.2019 г.
запис на заповед, към настоящия момент не могъл да го ползва като ценна
книга, което го мотивира да предяви настоящия иск.

Оформен е петитум с който се иска от съда да ги призове на съд, и след като докаже основателността на твърденията си, да постанови решение, с което да осъди ответника да му изплати сумата 4000 лева, с която той се обогатил поради неизвършване на предявяване на издадения от него на 29.08.2019 г. запис на заповед за сумата 4000 лева, ведно със законната лихва от датата на иска, както и сторените по делото разноски.

Моли съда, да разгледа делото в негово отсъствие в случай на неявяването му в първото съдебно заседание по делото.

Сочат се доказателства. Правят се доказателствени искания.

В срока по чл. 131 от ГПК не постъпил писмен отговор от ответника Я..

Пазарджишкият районен съд след като се запозна с изложените в исковата молба фактически твърдения, след като съобрази доводите на страните и обсъди и анализира събраните по делото доказателства поотделно и в съвкупност, при спазване на разпоредбата на чл.235 от ГПК прие за установено следното от фактическа страна:

От представените с исковата молба и приети от съда доказателства се установява, че на 29.08.2019г. , в гр. Пазарджик, ответникът В. З. Я., ЕГН-***** от с.,общ. Септември, ул. е издал и подписал Запис на заповед, с който неотменимо и безусловно се е задължил , срещу предявяването на този запис на заповед, да заплати без протест и разноски на В. Д. С., ЕГН-***** от гр. Пазарджик сумата от 4000.00лв.

Заварен препис от процесният Запис на заповед е представен по делото от ищцовата страна, като същият не е оспорен от ответника. Не е била оспорена и изложената в исковата молба фактическа обстановка, съгласно която, чрез издаването на този запис на заповед, ответникът е обезпечил едно свое задължение по предоставен паричен заем в размер на 4 000.00лв.

Няма спор между страните по делото, че записът на заповед гарантира изпълнението на паричното задължение, произтичащо от каузалното правоотношение.

В едногодишния срок по чл. 487, ал. 1 от ТЗ от издаването на записа на заповед, ищецът не е успял да го предяви за плащане, като по този начин загубил правата си по него.

В хода на производството по делото не са били разпитвани свидетели, като не са били ангажирани каквито и да е доказателства от страна на

ответника.

Въз основа на така очертаната по делото фактическа обстановка от правна страна съдът прави следните изводи:

В конкретният случай е предявен иск с правно основание чл.534,ал.1 от ТЗ от ищеца в производството В. Д. С., ЕГН-***** от гр. Пазарджик, ул., чрез адв. П., срещу В. З. Я., ЕГН-***** от с.,общ. Септември, ул., с цена на иска 4000.00лв.

Контроверсният въпрос по делото е относно наличието на елементите от фактическия състав на вземането за неоснователното обогатяване, уреден в чл. 534 ТЗ.

Чл. 534, ал. 1 ТЗ урежда правото на приносителя на запис на заповед, чиито права по ценната книга са прескрибирани и (или) преюдицирани, да иска от издателя сумата, с която той се е обогатил в негова вреда. Искът за неоснователно обогатяване може да се упражни в тригодишен срок от датата на преюдицирането или прескрибирането на преките и (или) регресните иски – чл. 534, ал. 2 ТЗ.

Искът по чл. 534 ТЗ е специален (*sui generis*) менителничен иск.

Фактическият състав, пораждащ правото по чл. 534 ТЗ включва следните легално определени елементи: 1. Действителен от формална страна менителничен ефект; 2. Държане на ценната книга; 3. Прескрибиране и или преюдициране на правата по ценната книга; 4. Обогатяване на издателя и обедняване на приносителя; 5. Причинна връзка между прескрибирането и или преюдицирането на правата по ценната книга, от една страна, и обедняването, от друга.

Наличието на действителен с оглед формата и съдържанието си запис на заповед е предпоставка за възникване на вземането по чл. 534 ТЗ.

Записът на заповед имат двойствено битие – на ценна книга и на сделка.

Записът на заповед е частен документ, конститутивна, търговска, парична и налична ценна книга на заповед, която материализира обещанието на издателя да плати парична сума на поемателя, акцесорните на него сделки (джино, авал и други) и произтичащите от тях права (преки и регресни) срещу издателя, джирантите и авалистите по такъв начин, че упражняването и прехвърлянето на правата по ценната книга се осъществява чрез предаване на

документа.

Записът на заповед, освен като ценна книга, може да се разглежда и като сделка – върху материалния носител са записани волеизявления, насочени към пораждане на права и задължения между равнопоставени субекти – издаване на ценната книга и обещание за плащане. В качеството си на едностранна сделка, записът на заповед представлява абстрактно едностранно изявление, по силата което издателят обещава да плати на поемателя или на негова заповед определена парична сума.

Записът на заповед има определено от закона съдържание. Реквизитите на записа на заповед са: наименованието „запис на заповед“, безусловно обещание да се плати определена сума пари; падеж; място на плащането; името на лицето, на което или на заповедта на което трябва да се плати; дата и място на издаването; подпис на издателя - чл. 535 ТЗ.

Ако записът на заповед не отговаря на изискванията на чл. 535 ТЗ, приносителят няма да притежава акцесорни права и обедняването и обогатяването ще са последица на друга причина, а не на изгубването на правата върху книгата.

Вторият елемент от фактическия състав е притежаването на вещно право върху менителничния ефект, и произтичащите от него акцесорни права.

Вземането за неоснователно обогатяване по чл. 534 ТЗ принадлежи на приносителя на записа на заповед, който е изгубил исковете си (преки и регресни) по тях поради тяхното прескрибиране или преюдициране

Титуляр на вземането е лицето, което притежава самостоятелно право по ценната книга – собственикът и залогоприемателят. Вземането за неоснователно обогатяване е производно на правото на собственост (залог) върху записа на заповед - чл. 534, ал. 1 ТЗ . Издаването на записа на заповед легитимира поемателя като законен приносител на ценната книга. Поемателят придобива правото на собственост върху документа, както и произтичащите от книгата права, включително и вземането за неоснователно обогатяване по чл. 534 ТЗ.

Правото на собственост върху ценните книги на заповед се прехвърля както чрез джиро (чл. 316 – 317, чл. 466 – 474 ТЗ), така и чрез гражданскоправни способи. Правото на собственост върху записа на заповед

се прехвърля в случаите на универсално правоприемство - наследяване, и на частно правоприемство – цесия (чл. 99 – 100 ЗЗД), суброгация (чл. 74 ЗЗД), принудително изпълнение (чл. 515 ГПК).

Прехвърлянето на собствеността на запис на заповед посредством цесия изисква установяване на фактическа власт върху книгата. Упражняването на инкорпорираните в ценната книга права е обусловено от владението на книгата.

Възникването на вземането по чл. 534 ТЗ се предпоставя, на трето място, от невъзможността приносителят да получи защита на правата си по книгата, понеже те са вече прекратени поради неизвършване на необходимите действия за запазване на правата по тях и (или) са погасени по давност.

В търговското право е установена специална давност за менителничните искове. Уредените в чл. 531 менителнични давностни срокове по чл. 531 ТЗ са специални по отношение на общия давностен срок по чл. 110 ЗЗД и са диференцирани според вида на задължените лица. С изтичането на тригодишния давностен срок по чл. 531, ал. 1 ТЗ се погасява правото на защита на приносителя с оглед на преките му права. Началният момент е падежът на менителничното задължение на главния длъжник (в разглеждания случай – на издателя на записа на заповед).

Вземането за неоснователно обогатяване по чл. 534 ТЗ предполага не само погасяване по давност на правата на приносителя на записа на заповед, но и прекратяване им поради неизвършване на необходимите действия за запазване на правата по тях – предявяване за плащане (чл. 491 – 495 ТЗ), протест (чл. 496 – 504 ТЗ), уведомления (чл. 499 ТЗ).

Преюдицирането или прескрибирането на ефекта имат за последица погасяване на менителничното задължение и отпадане менителничната отговорност на длъжниците.

Съществен елемент от фактическия състав на правото по чл. 534 ТЗ е наличието на обогатяване на издателя на записа на заповед за сметка на обедняването на приносителя на преюдициран, респ. прескрибиран менителничен ефект.

В константната си практика ВКС приема, че специалният иск по чл. 534 ал. 1 ТЗ принадлежи на приносителя на записа на заповед, чиито

менителничен иск е погасен, поради изтичане на специалната погасителна давност за предявяване на прекия иск срещу издателя или се дължи на преюдициране на ефекта, поради пропуск да се извършат необходимите действия за запазване на правата по него. В производството по иска по чл.534 ал.1 ТЗ, за разлика от исковете за неоснователно обогатяване по чл.55-59 ЗЗД, не подлежи на изследване степента на обедняване и обогатяване и съотношението между тях; имало ли е размяна на имуществени блага от единия патримониум в другия, като вредата се изразява в това, че имуществото на приносителя не може да се увеличи с паричната сума по ефекта, а обогатяването на издателя – че не е изплатил сумата за погасяване на задължението поради пропуск да бъдат извършени необходимите действия за запазване на преките менителнични права от ползващото се лице. В тази връзка настоящият състав намира /аналогично на приетото в решение №143/1.02.2013г. по т.д.№870/2011г. на ВКС, I-во./ че и в хипотезата на иск по чл.534ал.1 ТЗ при възражение на ответника за „безпаричност” на записа на заповед, съществуването на каузално правоотношение между издател и поемател не подлежи на изследване, тъй като издадения редовен запис на заповед е основание и доказателство за съществуването на вземането.

По настоящото дело е установено, че на 29.08.2019г. ответникът е издал в полза на ищеца запис на заповед за сумата 4 000 лева. Не е спорно, че процесният запис на заповед е редовен от формална страна /чл.535 ТЗ/, че ответникът не е изплатил на ищеца посочената в ценната книга сума, че приносителят не предявил менителничния иск в срока по чл.531 ал.1 ГПК, както и че исквата претенция за неоснователно обогатяване е предявена в срока по чл.534 ал.2 ТЗ. В конкретния казус, елементите на фактическия състав на чл. 534 ТЗ са налице, поради което предявеният иск следва да се уважи изцяло като основателен и доказан.

По отношение на разноските - при този изход на делото - уважаването на исковите претенции, на основание чл. 78 , ал. 1 от ГПК ответникът следва да бъде осъден да заплати на ищеца разноските в настоящото производство, които се претендират, като за тях е представен надлежен списък по чл. 80 от ГПК и са налице доказателства за действителното им заплащане- в общ размер на 1030.00 лв., от които 160.00лв. заплатена държавна такса и 870.00лв. – изплатено адвокатско възнаграждение.

Воден от горното **Пазарджишкият Районен съд,**

РЕШИ:

ОСЪЖДА В. З. Я., ЕГН-***** от с.,общ. Септември, ул., обл.Пазарджик **ДА ЗАПЛАТИ НА** В. Д. С., ЕГН-***** от гр. Пазарджик, ул., на основание чл.534,ал.1 от ТЗ, сумата от 4 000,00 лева (четири хиляди лева), с която Я. се е обогатил поради неизвършване на предявяване на издадения от него на 29.08.2019 г. в гр. Пазарджик Запис на заповед за сумата 4000.00 лева, ведно със законната лихва от датата на предявяване на иска /19.10.2022г./ до окончателното изплащане на дължимите суми.

ОСЪЖДА В. З. Я., ЕГН-***** от с.,общ. Септември, ул., обл. Пазарджик **ДА ЗАПЛАТИ НА** В. Д. С., ЕГН-***** от гр. Пазарджик, ул. , сторените съдебно-деловодни разноси по производството в размер на 1030.00 лв. /хиляда и тридесет лева /, на осн. чл.78,ал.1 ГПК.

Решението подлежи на обжалване в двуседмичен срок от връчването му на страните пред Окръжен съд- Пазарджик.

Съдия при Районен съд – Пазарджик: _____